

Vokser opp av asken

«Man vet ikke hva man har før man mister det». Dette uttrykket ble mer enn et ordtak etter den store skogbrannen som herjet skogsområdene i Mykland og Lauvrak i Froland sommeren 2008.

Etter brannen ble 10 900 dekar vernet innenfor Myklandsvatna naturreservat og Jurdalsknuten naturreservat. Vern er vanligvis knyttet opp til urørthet, sjeldne arter og spesielle naturtyper og livsmiljøer. Men det finnes og naturlige forstyrrelser slik som skogbrann, ras og flom.

Hvorfor verne det som er borte?

Begrunnelsen for vern av skogbrannområdene skiller seg fra klassisk skogvern, og man kan lure på hvorfor vi verner noe vi har mistet?

Økologer og naturvernere har lenge pekt på at skogbrann er en naturlig forstyrrelse som er viktig for den langsiktige utviklingen i skoglandskapet. Kanskje har vi blitt for flinke til å slukke skogbranner om vi sammenligner med naturlig brannndynamikk? Mens enkelte hevder at vi bør sette fyr på skogen for å skape områder med naturlig dynamikk, er en mindre omstridt måte å verne utvalgte arealer etter skogbrann slik som i Mykland. Dette vernet er et eksempel på frivillig vern etter avtale mellom grunneiere, Miljødirektoratet og Fylkesmannen.

Skogsnaturen tåler mye. Et besøk i disse brannreservatene er en unik mulighet til å lære noe om hvor robust skognaturen er. Det gir oss og muligheten til å følge utviklingen etter skogbrann, når

brannflata overlates til seg selv, uten menneskeskapte inngrep. For mange vil førsteinntrykket være et dystert syn, med et virvar av brente stående og vindfelte trær, og hardt brente koller som gir assosiasjoner til månelandskap.

Skogen lever igjen. En sommertur i disse reservatene viser at det er et livskraftig naturmiljø. Selv om det bare er seks år siden brannen, har utviklingen gått raskt. Den tidligere sotsvarte skogbunnen er nå dekket av et rødbrunt mosedekke av pionerarter. Den mest iøynefallende mosen er einerbjørnemose. Det er nesten ufattelig at en slik liten uanselig art kan bli så dominerende, og viser tydelig hvor omfattende og raske endringene etter brann kan være.

Nye trær spirer. Ulik tilpasning gjennom tusener av år har gjort treslagene furu, bjørk, osp, rogn og selje til vinnere. Bjørka sender millioner av lette frø med vinger utover brannflata. Osp skyter opp fra et dyptliggende rotsystem som har unngått brannen. Rogn og blåbær finner veien inn på brannflater ved hjelp av fugler som har spist bærene. Andre arter, som røsslyng og bråtestarr, har sikret seg gjennom å ha en frøbank i jorda.

Unike branntomtplanter. Det første året etter brannen kunne en i begge reservatene finne bråtestorkenebb, kanskje den eneste karplanta som er avhengig



Det er mange døde trær i området, og de er bolig for både sopp og insekter.

av brann for å overleve på lang sikt. Frøbanken i jorda kan ligge i mer enn 100 år og spirer først ved høye temperaturer, det vil si etter neste brann. Innenfor verneområdene ble Norges største forekomst av bråtestorkenebb med mer enn tusen individer funnet, og vi må anta at store skjulte frøbanker ligger godt bevart her.

Et typisk eksempel på en følgeart etter skogbrann er geitrams, som bærer det gamle navnet eldmerke. Mer lys og mer næring gjør den til en vinner de første ti årene etter brann.

Tiltrekker seg fugler. Vandrer vi en rundtur i reservatene legger vi merke til den store andelen av døde trær med fruktleger av ulike vedboende sopper. Selv om furu dominerer finnes og kjemper av eik, osp, alm, lind og barlind. Pirker vi litt i barken, finner vi et yrende liv av småkryp. Dette spesielle livsmiljøet

trekker til seg hakkespetter av mange slag. Svartspett og tretåspett, grønnspett og gråspett er vanlige å se, og de intense trommekonsertene tidlige sommerdager forteller oss at her er det mange av dem. Om du er en god fuglekjenner og har hellet med deg, kan du møte hortulanen, en av de få fugleartene i vår fauna som er knyttet til brannflater.

Fra askelandskap til grønn oase. I fuktige partier vil gressarter som blåtopp og smyle dekke store arealer som følge av god næringstilgang etter brannen. Brannflata går nå inn i en fase hvor lauvinnslaget øker sterkt og reservatene vil framstå som grønne oaser og utgjøre viktig beite for hjortedyr, hare og smågnagere. I årene som kommer vil artssammensetningen være i stadig forandring etter som næringsforhold og lysforhold endrer seg

Artikkelforfatter Per Holm Nygaard



FOTO: PER HOLM NYGAARD



Bråtestorkenebb er kanskje den eneste karplanta som er avhengig av brann for å overleve på lang sikt.



Fuglearten hortulan er en av få norske fuglearter som er spesielt knyttet til brannflater. FOTO: THOR ØSTBYE



FAKTA

Naturvernområder i Aust-Agder

Denne artikkelen inngår i en serie artikler som presenterer et utvalg verneområder i Aust-Agder. Gjennom serien vil Agderpostens lesere bli bedre kjent med hvilke naturkvaliteter og turmuligheter området har.

Vil du vite mer?

- [naturbase.no](#) – norgeskart med bl.a. verneområder og beskrivelser av disse
- [miljostatus.no](#) – omhandler en rekke miljøtemaer, også verneområder
- [lovdata.no](#) – verneforskrifter for alle verneområdene finnes her
- [fylkesmannen.no](#) – forvaltningsmyndighet for de fleste verneområdene
- [svr.no](#) – verneområdestyret for Setesdal-Vesthei-Ryfylkeheiane landskapsvernområde



Dette spesielle livsmiljøet trekker til seg hakkespetter av mange slag. Her representert med grønnspett.